

דו קרב*

מאת אלכס זהבי

אנו המבוגרים היינו רוצים מאד שילדים יקראו את סיפורו של דוד גרוסמן, אך נותרים תוההים אם אכן משאלתנו תתמלא.

מדוע הייתי רוצה שילדים יקראו ספר זה? משום שמעוצבת בו, ברגישות ובמהימנות, מערכת יחסים בין נער בן 12 לבין צלם זקן, חביב ורגיש, בן 70. לתוך מערכת יחסים זו משתלב סיפור מפתיע ומרתק, המעוגן בעולמה של ארץ-ישראל בשנות ה-30. אין זו ארץ-ישראל המוכרת לנו מספרי עומר, בן שאול, ביבר ואחרים, אלא ירושלים שחיים בה עולים מגרמניה, המתמודדים עם בעיות הסתגלות למקום חדש ועם בעיות פרנסה. ירושלים של אמנים, של בוהמה צעירה ושל מתנדבים לצבא הבריטי בראשית שנות ה-40.

פרקי החיים מאותם ימים משתלבים בסיפור מן ההווה בצורה מקורית ומפתיעה. הגיבור הצעיר מוצא עצמו מעורב בפרשה המתרחשת בהווה, אך עילתה במאורעות שאירעו 30 שנה קודם.

* כתב: דוד גרוסמן, מסדה 1982, 78 עמ'.

ידידותו עם צלם העיתונות הקשיש, שהוזמן לדור־קרב נוסח היידלברג על רקע אותם מאורעות, וחרדתו לחייו גורמים לו שילמד מהר את עיקרי הדברים שקרו אז כדי למנוע אסון עכשיו. יחד אתו אנו לומדים רק את העובדות החשובות והמעניינות, ומתווספים לנו כמה היבטים של הוויה תרבותית שונה וזרה, הנראית כיום אקזוטית.

סיפור־המסגרת של "דור־קרב" הוא סיפור מאמציו של דוד, הגיבור־המספר, למנוע מהאדונים רוזנטל ושוורץ יציאה לדור־קרב, שעילתו גניבת תמונה של הציירת אן שטראוס, וסיבתה האמיתית — זכר אהבתה אותם בצעירותם.

דוד מתגלה כבעל ראש חושב של בלש ותכונות אופי של נער רגיל הנקלע למצבי פחד וחרדה. זימון זה של תכניות פנטסטיות ואמביציות להתיר תעלומה שתציל את ידידו הזקן והחביב ממוות, יוצר מצב שבו התעלומה נפתרת באקראי, ודוד מצליח במשימתו.

מדוע אני תוהה אם ילדים יקראו ספר זה למרות שקיים בעלילה גרעין של סיפור בלשי מעולה? כי העלילה אינה בנויה במתכונות המוכרות והחביבות על קוראים צעירים.

הגיבור אינו כלי־כול אלא נער תמהוני ורגיש, שהתנהגותו ודרך חשיבתו אינם יכולים להפכו מושא הזדהות. דוד הוא אנטי־גיבור, החי בשולי חברת בני גילו ואינו מובן להוריו. הגיבורים הזקנים רוזנטל ושוורץ הם אנשים פעילים והתנהגותם מזכי־רה לא מעט התנהגות של נערים, אך הם עגונים בתרבות זרה, שגינוניה ודפוסיה משונים. עולמם הזר מתווך היטב לקוראים.

הקורא אינו חייב לבוא עם מטען של ידע קודם, כדי להבין את המתרחש בסיפור. אולם, עולמם של הגיבורים נשאר זר עלום לא מעט גם עם תום הקריאה. חשיפת עולמם של זקנים והצגתם כבני אדם מעניינים חרף שונותם, ונכונותו של נער ישראלי רגיל לסייע להם ולהזדהות עמם בלי שיפסיד דבר מהנאותיו, ואף יזכה בהרפתקאות מעניינות פותחות לקורא פתח אל עולם אחר שהם נרתעים מפניו. אין ספק שעם תום הקריאה בספר ייצאו הקוראים נשכרים, אך ייתכן מאד שהפגישה עם הנער האנטי־גיבור ועם הזקן התמהוני ירתיעו אותם להמשיך ולקרוא בו, וחבל אם כך יקרה.